

ንግድ

ዳኞች:- ተክሊት ይመሰል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሽፈራው

አብዬ ካሳሁን

አመልካች:- ደርጊም ኢንዱስትሪስ ካምፓኒ ሊሚትድ-ጠበቃ አብደላ አሊ ቀረቡ

ተጠሪ:- አሁጃን ኢንዱስትሪስ -ጠበቃ ያሬድ ለገሰ ቀርቦዋል

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የንግድ ምልክት ፈራሽ ሊሆን ስለሚችልበት ሁኔታን የሚመለከት ነው። ክርክሩ የተጀመረው በኢ.ፌ.ዲ.ሪ የኢትዮጵያ አእምሮ-ዊ ንብረት ጽ/ቤት ሲሆን፣ ተጠሪ ከሳሽ አመልካች ደግሞ ተከሳሽ በመሆን ተከራክረዋል።

ተጠሪ ለጽ/ቤቱ ያቀረበው አቤቱታ ይዘትም በአጭሩ፡- ለፍራፍሬ መጠጦችና ጭማቂዎች ወዘተ የሚያገለግለውና በስሙ ተመዝግቦ የሚታወቀውን RANI የሚባለውን የንግድ ምልክት በንግድ ምልክት እና ምዝገባ ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 501/1998 አንቀጽ 36 ስር የተመለከቱትን የምዝገባ መስፈርት ከመሠረቱም ባልተሟላበት ሁኔታ በተከሳሽ ስም መመዝገቡ ተገቢ ባለመሆኑ ፈራሽ ሊሆን ይገባል ሲል ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው። አመልካች በበኩሉ የመጀመሪያ መቃወሚያዎች ናቸው የሚላቸውን ክርክሮች በማስቀደም፣ ከፍራ ነገር ጋር በተያያዘም የንግድ ምልክቱ በከሳሽ ስም ተመዝግቦ የነበረ ቢሆንም በወቅቱ ባለማደሱ ምክንያት መብቱና ማጣቱን፣ በተከሳሽ ስም ሊመዘገብ

የቻለውም በአዋጅ ቁጥር 501/1998 ተፈቅዶለት መሆኑን ጠቅሶ ሊሰረዝ አይገባውም በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩ የቀረበለት ጽ/ቤትም በዚህ መልኩ ከግራ ቀኝ የቀረበውን ክርክር መሠረት የቀረቡትን ማስረጃዎች በመመርመር እንዲሁም አስፈላጊውን የማጣሪያ ጥናት ማድረጉን ጠቅሶ በንግድ ምልክት ምዝገባና ጥበቃ አዋጅ ቁጥር 501/1998 አንቀጽ 7(2) እና 36 መሠረት ለአመልካች ለመጀመሪያ ጊዜ የተመዘገበው RANI የንግድ ምልክት ምዝገባ መጀመሪያውንም ቢሆን በሦስተኛ ወገን የቅድሚያ መብት ምክንያት ሊመዘገብ የማይገባ ስለመሆኑ ፈራሽ ነው በማለት ወስኗል። አመልካች ይህን ውሳኔ ባለመቀበል ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ያቀረበ ቢሆንም ከፍተኛ ፍርድ ቤቱም የጽ/ቤቱን ውሳኔ በማጽናት ወስኗል።

ይህ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሳኔ ላይ ቅር በመሰኘት ሲሆን፣ አመልካች በቀን 08/10/09 ዓ.ም ተዘጋጅቶ በጠበቃው አማካይነት በቀረበ 4 ገጽ የሰበር አቤቱታ በአዋጁ መሠረት በስሙ ተመዝግቦ የሚገኘው RANI የንግድ ምልክት እንዲሰረዝ በሚል በጽ/ቤቱ ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ፀንቶ የተወሰነው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው የሚልባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር ታርጦ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል። አቤቱታው ተመርምሮ ያስቀርባል በመባሉም ተጠሪ በተደረገለት ጥሪ መሠረት ቀርቦ ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ በአጭሩ ከላይ የተመለከተው ነው። እኛም በአመልካች ስም የተመዘገበው የንግድ ምልክት እንዲሰረዝ በሚል የተሰጠውን ውሳኔ አግባብነት ከግራ ቀኝ ክርክር እንዲሁም ስለጉዳዩ ከሚደነግጉ ህጎች አንጻር መዝገቡን እንደሚከተለው መርምረናል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ራኒ (RANY) የንግድ ምልክት በአመልካች ስም በ22/01/99 ዓ.ም ከመመዘገቡ በፊት በተጠሪ ስም ከ16/11/80 ዓ.ም እስከ 16/10/86 ዓ.ም ድረስ በኢትዮጵያ አእምሯዊ ጽ/ቤት ተመዝግቦ የነበረ ስለመሆኑ አመልካች አይክድም። አመልካች ይህን ሳይክድ የንግድ ምልክቱ በተጠሪ ጥያቄ ምክንያት ሊፈርስ አይገባውም በማለት አጥብቆ ከሚከራከርባቸው ነጥቦች ወስጥ አንዱ የንግድ ምልክቱ በተጠሪ ስም ቢመዘገብም በወቅቱ ባለመታደሱ ተጠሪ መብቱን አጥቷል በማለት ሲሆን፣ ተጠሪ በበኩሉ ምዝገባው ከመሠረቱም ስለ 3ኛ ወገኖች የቅድሚያ

መብት በተመለከተ በአዋጅ ቁጥር 501/98 አንቀጽ 7(2) ስር የተመለከተውን ድንጋጌ የማያሟላ መሆኑን በመግለጽ እንዲፈርስ መወሰኑ በአግባቡ ነው። በማለት ይከራከራል።

በመሠረቱ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ አእምሮጭ ጽ/ቤት አንድን የንግድ ምልክት ከመመዘገቡ በፊት ማጣራት የሚገባቸውን ሁኔታዎች አዋጁ በአንቀጽ 6 እና 7 ስር የሚደነግግ ሲሆን፤ አስፈላጊ ሁኔታዎችን ከመሠረቱ ሳያሟላ የተደረገ ምዝገባ ፈራሽ ሊደረግ እንደሚገባውም የአዋጁ አንቀጽ 36(1) ድንጋጌ ያስገነዝባል። ለተያዘው ጉዳይ አግባብነት ያለው የአዋጁ ድንጋጌ በአንቀጽ 7(2) ስር የተመለከተው ነው። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የንግድ ምልክቱ አንድ ዓይነት ወይም ተመሳሳይ የሆኑ የሌላ ዕቃዎችን አገልግሎቶችን በሚመለከት በሚገባ በሚታወቅ ወይም ኢትዮጵያ ውስጥ ግልጋሎት ላይ ከዋለ የንግድ ምልክት ጋር አንድ ዓይነት ወይም ሊያሳስት በሚችል ደረጃ ተመሳሳይ ከሆነ ወይም ትርጉሙን ከያዘ መመዘገብ የለበትም። ከዚህ አንጻር ሲታይ በተጠሪ ስም የሚታወቅ ራኒ (RANY) የንግድ ምልክት ምርት ወደ አገር ውስጥ መግባት ከጀመረ ረጅም ጊዜ እንዳስቆጠረና ምርቶቹም የአመልካች እንደሆኑ ጽ/ቤቱ በአዲስ አበባ የተለያዩ የገበያ ማዕከላት እንዲሁም ድሬዳዋን ጨምሮ በሌሎችም ከተሞች ባደረገው ጥናት ያረጋገጠ መሆኑን ተገንዝበናል። ይህም ለክርክሩ መነሻ የሆነው የንግድ ምልክት በተጠሪ የሚታወቅ መሆኑን የሚያሳይ ነው። በመሆኑም ራኒ (RANY) የሚባል የንግድ ምልክት ከመሠረቱም በአመልካች ስም የተመዘገበው በአዋጅ ቁጥር 501/98 አንቀጽ 7(2) ስር የተመለከቱትን ሁኔታዎች ሳያሟላ በመሆኑ በአዋጁ አንቀጽ 36(1) መሠረት በተጠሪ ጥያቄ መሠረት እንዲፈርስ መደረጉ በአግባቡ ነው። ከዚህ አንጻር ሲታይ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ የኢትዮጵያ አእምሮጭ ንብረት ጽ/ቤት ተሰጥቶ በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት ጸንቶ የተወሰነው ወሳኔ ክፍ ሲል የተመለከቱትን የአዋጁን ድንጋጌዎች የተከተለ ነው። ከሚባል በስተቀር መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ስላልተገኘ ተከታዩ ተወስኗል።

ወሳኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በኮ/መ/ቁ/174339 በቀን 14/07/09 ዓ.ም በዋለው ችሎት፣ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ የኢትዮጵያ አእምሮአዊ ንብረት ጽ/ቤት የሰጠውን ወሳኔ በማጽናት፣ የሰጠው ፍርድ በፍ/ሥ/ሥ/ህጉ አንቀጽ 348(1) መሰረት ፀንቷል።
2. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ፋ/ዘ

መስከረም 23 ቀን 2011 ዓ.ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች፡-ወ/ሮ እመቤት ዳኛቸው - ጠበቃ ተፈራ ኢሬንሳ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡-

1. አቶ ይስማው ዘገየ - ቀረቡ
2. ወ/ሮ ሙሉነሽ ዳኛቸው - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በተጠሪዎቹ መካከል የነበረው ጋብቻ በፍቺ ውሳኔ መፍረሱን ተከትሎ የተነሳ የንብረት ክፍፍል ጥያቄን የሚመለከት ክርክር ሲሆን በስር ፍርድ ቤት ጣልቃ ገብ የነበሩት የአሁኗ አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም.የተሰጠውን ውሳኔ ሽሮ በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43050 በ04/02/2009 ዓ.ም.የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 145578 በ12/04/2010 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊሻር ይገባል በማለት ነው፡፡

በተጠሪዎቹ መካከል የነበረው ጋብቻ በ07/07/2007 ዓ.ም. በተሰጠ የፍቺ ውሳኔ መፍረሱን ተከትሎ በአቃቂ ቃሊቲ ክፍለ ከተማ በወረዳ 4 ክልል ከቅዱስ ሚካኤል መረዳጃ ዕድር በኪራይ በተገኘው ቤት ውስጥ በሚገኙት የመጠጥ ግሮሰሪ ዕቃዎች እና ገቢ የክፍፍል ጉዳይ ላይ ተጠሪዎቹ በክርክር ሂደት ላይ እያሉ የአሁኗ አመልካች የንግድ ፈቃዱን በስማቸው አውጥተው ስራውን እያከናወኑ የሚገኙበትን ግሮሰሪ ተጠሪዎቹ እንደራሳቸው ንብረት በመቁጠር የራሳቸው ባልሆነ ንብረት ላይ የክፍፍል ጥያቄ ማቅረባቸው ተገቢ አለመሆኑን ገልጸው በግሮሰሪው ላይ የቀረበው የክፍፍል ጥያቄ ውድቅ ይደረግልኝ ሲሉ በጉዳዩ ጣልቃ ገቢተው ተከራክረዋል። የአመልካቿ እህት የሆኑት 2ኛ ተጠሪ የጣልቃ ገቢን አቤቱታ ደግፈው የተከራከሩ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ በበኩላቸው ተጠሪዎቹ ጣልቃ ገቢን ለመርዳት አምጥተው አብረዋቸው ስላደጉ እንደልጃቸው በመቁጠር የንግድ ፈቃዱን በስማቸው ከማውጣታቸው ውጪ ጣልቃ ገቢ ግሮሰሪውን ለመቋቋም የሚያስችል የፋይናንስ አቅም የሌላቸው መሆኑን፣ የግሮሰሪ ዕቃዎቹ የራሳቸው ስለመሆኑም ያቀረቡት ማስረጃ አለመኖሩን ገልጸው የጣልቃ ገቢነት አቤቱታው ውድቅ እንዲደረግ የተከራከሩ መሆኑን የመዝገቡ ግልባጭ ያመለክታል።

ፍርድ ቤቱም ክስን እና የተጠሪዎቹን ምስክሮች ከሰማ በኋላ የግራ ቀኙን አጠቃላይ ክርክር እና ማስረጃ መርምሮ ጣልቃ ገቢ ከተጠሪዎቹ ጋር እንደልጅ ሆነው በጥገኝነት ይኖሩ የነበረ ስለመሆኑ እና ግሮሰሪውን ያቋቋሙት፣ ስራውንም ይሰሩ የነበሩት ተጠሪዎቹ ስለመሆናቸው በ1ኛ ተጠሪ ምስክሮች የተገለጸ መሆኑን፣ የግሮሰሪው መገልገያ ቁሳቁሶች ከፊሎቹ በ1ኛ ተጠሪ ስም፣ ደግሞ በ2ኛ ተጠሪ ስም የተገዙ መሆኑን የሚያመለክቱ ደረሰኞች በ1ኛ ተጠሪ በኩል በማስረጃነት የቀረቡ መሆኑን፣ ጣልቃ ገቢ የግሮሰሪ ድርጅቱን ያቋቋሙት ከቤተሰብ በተሰጣቸው ገንዘብ ስለመሆኑ ገልጸው የመሰከሩት የ2ኛ ተጠሪ ምስክር የ2ኛ ተጠሪ ወንድም ከመሆናቸውም በላይ ብቸኛ ምስክርም በመሆናቸው ገለልተኛ ናቸው ለማለት የማይቻል መሆኑን፣ የንግድ ፈቃዱ እና የግብር ደረሰኞቹ በጣልቃ ገቢ ስም መሆኑ ብቻ ግሮሰሪውን በራሳቸው ስም አደራጅተዋል የሚያሰኝ አለመሆኑን ገልጸው የጣልቃ ገቢን ጥያቄ ሙሉ በሙሉ ውድቅ በማድረግ ውሳኔ ሰጥቶአል።

ይህንን ውሳኔ በመቃወም ጣልቃ ገቧ ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ የግርሰሪው ቁሳቁሶች የተሟሉት ለጣልቃ ገቧ ከቤተሰብ አንድ ጊዜ ብር ሃያ ሺህ፣ሌላ ጊዜ ደግሞ ብር አስራ አምስት ሺህ በተላከ ገንዘብ ስለመሆኑ በጣልቃ ገቧ አንድ ምስክር የተገለጸ መሆኑን፣የዚህን ምስክር ቃል የሚያስተባብል በ1ኛ ተጠሪ በኩል የቀረበ ማስረጃ ሳይኖር እና በ1ኛ ተጠሪ በኩል የተሰሙት ምስክሮች አንዳቸውም 1ኛ ተጠሪ የግርሰሪ ዕቃዎችን ገዝተዋል ወይም ሰጥተዋል የሚል ምስክርነት ባልሰጡበት ሁኔታ የጣልቃ ገብነት ጥያቄው ውድቅ የተደረገው አለአግባብ መሆኑን ገልጾ በዚህ ረገድ የተሰጠውን ውሳኔ በመሻር በንግድ መደብር ውስጥ የሚገኙ ዕቃዎች የንግድ በመደብሩ አካል ተደርገው የሚቆጠሩ ስለመሆኑ በንግድ ሕገ በአንቀጽ 128 የተመለከተ መሆኑ ገልጾ በአቃቂ ቃሊቲ ክፍለ ከተማ በወረዳ 4 ክልል ከቅዱስ ሚካኤል ዕድር በመከራየት አመልካች የግርሰሪ ንግድ የሚያከናውኑበት የንግድ መደብር ዕቃዎች የአመልካች ንብረት ናቸው በማለት ውሳኔ ሰጥቶአል።

በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት 1ኛ ተጠሪ በተራቸው ባቀረቡት ይግባኝ ሳቢያ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ 2ኛ ተጠሪ በክርክሩ መጀመሪያ ላይ ግረሰሪው የጋራ ንብረት መሆኑን ገልጸው ሲከራከሩ ከቆዩ በኋላ የአመልካቿ ነው በማለት መከራከር የጀመሩት የጣልቃ ገብነት ጥያቄው ከቀረበ በኋላ መሆኑን በማክል በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ውሳኔ ላይ የተገለጹትን ፍሬ ነገሮች መሰረት አድርጎ በከፍተኛ ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ በመሻር በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት ውሳኔ ሰጥቶአል።

አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለዚህ ችሎት ያቀረቡት ይዘቱ ከላይ የተመለከተው የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ሲሆን የሰበር አቤቱታው ተመርምሮ ክርክር የተነሳበት ግርሰሪ የንግድ ፈቃድም ሆነ ግብሩ እንዲሁም የቤት ኪራይ ውሉ ጭምር በአመልካች ስም መሆኑ ባልተካደበት ሁኔታ የተደራጀው በተጠሪዎቹ ነው በሚል ብቻ ንብረቱ የተጠሪዎቹ የጋራ ሀብት ነው ተብሎ የመወሰኑን አግባብነት

ተጠሪዎቹ ባለብት ለማጣራት ይቻል ዘንድ ጉዳዩ ለሰበር ክርክር እንዲቀርብ በመደረጉ ግራ ቀኙ የጽሁፍ ክርክር ተለዋውጠዋል። የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ለክርክሩ ከተያዘው ነጥብ አንጻር መርምረናል።

በዚህም መሰረት ለክርክሩ ምክንያት የሆነው ግርሰሪ የተቋቋመበትን የንግድ ቤት ኪራይ ውል አከራዩ የተዋዋለው ከአመልካቿ ጋር መሆኑ፣ የንግድ ፈቃዱ ከጅምሩ የተሰጠው እና ግብሩም የሚከፈለው በአመልካቿ ስም መሆኑ ያከራከረ ጉዳይ አይደለም። በንግድ ሕጉ በቁጥር 127 (2) (ሀ) እና (ለ) ስር የተጠቀሰው የንግድ ቤቱ ስም እና የሚነገድበት የተለየ የንግድ ማስታወቂያ ሰሌዳም የሚታወቀው በአመልካቿ ስም ስለመሆኑ በሰበር አቤቱታው የቀረበው የክርክር ነጥብ በ1ኛ ተጠሪ አልተካደም። አግባብነት ባለው ሕግ እና ደንብ መሰረት የንግድ ፈቃድ የሚሰጠውም ፈቃድ ጠያቂው ለንግድ ስራው የሚያስፈልገውን ካፒታል ጨምሮ ተገቢ መስፈርቶችን መሟላቱ ከተረጋገጠ በኋላ እንደሆነ የሚታመን ነው። እነዚህ ሁኔታዎችም አመልካቿ የግርሰሪ ድርጅቱን እራሳቸውን ችለው ያቋቋሙ መሆኑን መገንዘብ የሚያስችሉ ናቸው። የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በውሳኔ ላይ እንደገለጸው በንግድ መደብር ውስጥ ግዙፍነት ያለው እንደ መሳሪያዎች፣ የቤት ዕቃዎችና ሽቀጥ እንደሚገኙበት በንግድ ሕጉ በቁጥር 128 ተመልክቶአል። እነዚህ የግርሰሪው መገልገያ ዕቃዎች በሕጉ ግዙፍነት ያላቸው ተንቀሳቃሽ ንብረቶች ተብለው የሚታወቁ ናቸው።

የዚህ ዓይነቶቹ ንብረቶች ባለሀብትነትም ንብረቱን በመግዛት ወይም በሌላ አኳኋን ያገኘው ወይም በነዛዜ የተሰጠው ሰው ንብረቱን በእጁ ባደረገው ጊዜ የተላለፈለት እንደሚሆን በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 1186 (1) ስር ተመልክቶአል። አመልካቿ እነዚህን ንብረቶች በስማቸው በሚታወቀው የግርሰሪ የንግድ መደብር ውስጥ ይዘው መገኘታቸው ተቃራኒ ማስረጃ አስካልቀረበ ድረስ የእነዚህ ንብረቶች ባለሀብት ስለመሆናቸው በሕጉ ግምት የሚወሰድበት ነው። 2ኛ ተጠሪ ከስር ጀምሮ የአመልካቿን አቋም ደግፈው የሚከራከሩ መሆኑን የመገቡ ግልባጭም ሆነ የሰበር ክርክራቸው ያመለክታል። አመልካቿ የጣልቃ ገብነት ጥያቄ ከማቅረባቸው አቀድሞ 2ኛ አመልካች ግርሰሪው የጋብቻ ውጤት መሆኑን አምነው የክፍፍል ጥያቄ አቅርበው ነበር መባሉ

ብቻውን የክርክር አቋማቸውን የቀየሩት እህታቸው የሆኑትን አመልካች አለአግባብ ለመጥቀም በማሰብ ነው ከሚል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያስችል አይደለም።

ከስር ጀምሮ አመልካቿን በመቃወም በመከራከር ላይ የሚገኙት 1ኛ ተጠሪ በተመሳሳይ ስያሜ የሚታወቁ ዕቃዎች የተገዙባቸውን ደረሰኞች በማስረጃነት ከማቅረብ በቀር ዕቃዎቹን በራሳቸው ገንዘብ ገዝተው ወደ ግርሰሪው ያስገቡት እራሳቸው ስለመሆናቸው ያስረዱ ስለመሆኑ የመዝገቡ ግልባጭ አያመለክትም። በዚህ አግባብ ካላስረዱ ደግሞ ከፍተኛ ፍርድ ቤት እንደገለጸው የዕቃዎቹ ባለሀብት አመልካች ስለመሆናቸው በሕጉ የሚወሰደውን ግምት አስተባብለዋል ሊባል አይችልም። በ1ኛ ተጠሪ ምስክሮች በተነገረው መሰረት በግርሰሪው ውስጥ ይሰሩ የነበሩት ተጠሪዎች መሆናቸው ብቻውን ግርሰሪው የእነርሱ ነው ከሚል ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚያስችል አይደለም። የንግድ ቤቱ ኪራይ፣ የንግድ ፈቃዱ እና ሌሎችም ባለሀብትነትን የሚያመለክቱ መሰረታዊ ጉዳዮች በአመልካቿ ስም እንዲሆን ያደረገው ባለን ቤተሰባዊ ግንኙነት ነው ከማለት በቀር እንደክርክራቸው ግርሰሪው የተቋቋመበት የገንዘብ ምንጭ ሙሉ በሙሉ የእነርሱ ከሆነ ግርሰሪው ከተጋቢዎቹ በአንዳቸው ስም እንዲቋቋም ለማድረግ ያልቻሉበት አላማኝ እና ሕጋዊ እና ምክንያት ስለመኖሩ 1ኛ ተጠሪ ከስር ጀምሮ ያቀረቡት ክርክር የለም። በመሆኑም በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የተደረሰበት እና በፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ተቀባይነት ያገኘው ድምዳሜ በክርክሩ የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮች እና ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን የሕግ ድንጋጌዎች መሰረት ያደረገ ነው ለማለት የሚቻል ሆኖ አልተገኘም።

ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት ሆኖ በመገኘቱ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቶአል።

ው ሳ ኔ

1. ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን የግርሰሪ መደብር በተመለከተ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ ሽር በአንጻሩ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 43050 በ04/02/2009 ዓ.ም. የተሰጠውን ውሳኔ በማጽናት የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመዝገብ ቁጥር 145578 በ12/04/2010 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍትሐብሔር ስነ ስርዓት ህግ ቁጥር 348 (1) መሰረት ተሸሯል።
2. በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 183086 በ13/10/2009 ዓ.ም. የተሰጠው ውሳኔ ፀንቶአል።
3. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኙ የየራሳቸውን ይቻሉ።
4. እንዲያውቁት የውሳኔው ቅጂ ለስር ፍርድ ቤቶች ይላክ።
5. ውሳኔ ያገኘ ስለሆነ መዝገቡ ተዘግቶአል።

ቅ/ሀ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ዳኞች:-1. አልማው ወሌ

2. ሙስጠፋ አህመድ

3. አብርሃ መሰለ

4. ፈይሳ ወርቁ

5. ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች:-የኢትዮጵያ ንግድ ባንክ-ነ/ፈጅ ኪዳኔ መካሻ ቀረቡ።

ተጠሪ:-1. አቶ ምንዳይ ክፍሌ

2. አቶ ጌታቸው መኮንን

3. አቶ ዳንኤል አየለ

} በሌሎች የሚታይ ነው።

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ጉዳዩ የባንክ አደራ የተቀመጠ ገንዘብን ለማስመለስ የቀረበን ክርክርን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀረመው በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የአሁኑ አመልካች ባሁኑ ተጠሪዎች ላይ በመሰረተው ክስ መነሻ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ፡- 1ኛ እና 2ኛ ተጠሪዎች በባንኩ የሕግ ባለሞያነት፣ 3ኛ ተጠሪ ደግሞ የህግ ካውንስሊን የባንክ ክለርክ/ረዳት/ ሁነው ሲያገለግሉ እንደነበር፣ ተጠሪዎች በስራቸው አጋጣሚ ያገኙትን መረጃ በመጠቀም አቶ ሃይሌ መኮንን ከተባሉ የባንኩ ኢ.ሲ.ኤ ቅርንጫፍ ደንበኛ ሂሳብ ውስጥ ብር 258,764.11 ብር ወጪ በማድረግ ለግል ጥቅማቸው ማዋላቸውን፣ በዚህ ጉዳይም የወንጀል ክስ ቀርቦባቸው ቅጣት የተጣለባቸው መሆኑን ከተጠቀሰው ገንዘብ ውስጥም 1ኛ ተጠሪ ብር 86,248.70 እንዲሁም መግዛ ክፍሌ የተባሉ ግብረአበር ብር 20,000.00 ገቢ አድርገው ብር 152,497.41(አንድ መቶ ሃምሳ ሁለት ሺህ አራት መቶ ዘጠና ሰባት

ብር ከአርባ አንድ ሳንቲም) የቀረ መሆኑን በመጥቀስ ይህንኑ ገንዘብ ከመጋቢት 12 ቀን 1999 ዓ/ም ጀምሮ ከሚታሰብ ሕጋዊ ወለድ ጋር ተጠሪዎች በአንድነትና በነጠላ እንዲከፍሉ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው። ተጠሪዎች በሕጉ አግባብ ጥሪ ቢደረግላቸውም ባለመቅባቸው ክርክሩ በሌሉበት እንዲታይ ተደርጓል።

ከዚህም በኋላ ፍርድ ቤቱ ጉዳዩን መርምሮ ተጠሪዎች በጉዳዩ ላይ በወንጀል ተከሰው ጥፋተኛ ሁኔታው በመገኘታቸው ተገቢው የወንጀል ቅጣት የተወሰነባቸው መሆኑን በመ/ቁጥር 90239 የተሰጠ ውሳኔ የሚያረጋገጥ መሆኑን፣ በወንጀል ጥፋተኛ መባልን የሚያሳይ ማስረጃም በተመሳሳይ ጉዳይ የፍትህ ብሔር ክስ ሲቀርብ ለጉዳዩ አግባብነትና ብቃት ያለው ማስረጃ መሆኑን ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2149 ድንጋጌ ግልባጭ ንባብና በዚህ ረገድ ይህ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 37184 ከሰጠው አስገዳጅ የሕግ ትርጉም ለመረዳት የሚቻል መሆኑን በምክንያትነት ይዞ ተጠሪዎች ለክሱ ምክንያት የሆነውን ገንዘብ ከአመልካች ደንበኛ ሂሳብ ላይ ያላግባብ ተቀናሽ በማድረግ ለግል ጥቅማቸው ማዋላቸውን አመልካች በአቀረባቸው ማስረጃዎቻቸው ያስረዳ መሆኑን ከደመደመ በኋላ አመልካች ተጠሪዎች ከአመልካች ደንበኛ ሂሳብ ላይ ገንዘብ በመውሰድ ለግል ጥቅማቸው ማዋላቸውን ከመግለፅ እና ይህንን ሊያስረዳ የሚችል ማስረጃ ከማቅረብ ባለፈ አመልካች ገንዘቡን ለደንበኛው መተካቱን ገልጾ ያቀረበው ክስ የለም፤ ገንዘቡ ለደንበኛው ገቢ ተደርጎ ከሆነም ማረጋገጫ እንዲያቀርብ በፍርድ ቤቱ ቢታዘዝም የቀረበ ማስረጃ የለም የሚሉ ምክንያቶችን አስፍሮ አመልካች የደረሰበት ጉዳት አለ፤ ገንዘቡም ሊተካለት የሚገባ ባለመብትም ነው ሊባል የሚችልበት አግባብ ባለመኖሩ ክሱ ውድቅ ነው ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ የአሁኑ አመልካች ይግባኙን ለፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ቢያቀርብም ተቀባይነት አላገኘም። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማሰለወጥ ነው።

የአመልካች የሠበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም፡- ተጠሪዎች ከአመልካች ጋር በነበራቸው የስራ ግንኙነት ምክንያት ከአመልካች ደንበኛ ገንዘብ ያላግባብ ወጪ አድርገው ለግል ጥቅማቸው በማዋላቸው ምክንያት በወንጀልም ተከሰው ጥፋተኛ ተብለው የተቀጡ መሆኑን የሚያሳይ የፍርድ ቤት ውሳኔ ለማስረጃነት ቀርቦ እያለ

እና ፍርድ ቤቱም ማስረጃውን ከተቀበለ በኋላ አመልካች የደንበኛውን ገንዘብ ከሚጠበቅበት የጊዜ ገደብ፣ በሕጉ በተቀመጠው የጊዜ ገደብ ውስጥ ገንዘቡን ያስቀመጠ ባለሙያው ካልቀረበ ገንዘቡ ወደ ብሄራዊ ባንክ የማስተላለፍ ግዴታ ያለበት ከመሆኑ አንጻር ሳያገናዝብና ተጨማሪ ማስረጃ ለማቅረብም ጥያቄ ቀርቦ እያለ ይህንኑ ባላገናዘበ መልኩ አመልካች በተጠሪዎች የጎደለውንና ለግል ጥቅማቸው የዋለውን የደንበኛውን ገንዘብ ስለመክፈሉ ወይም ገቢ ስለማድረጉ የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም ተብሎ የተሰጠው ውሳኔ በክርክሩ ሂደት የተረጋገጡትን ፍሬ ነገሮች፣ ባንኩ የደንበኛውን ገንዘብ ለመጠበቅ በሕጉ የተጣለበትን ግዴታ እንዲሁም የተጨማሪ ማስረጃ አቀራረብ ስርዓትን ያልተከተለ ነው በማለት መከራከሩን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በዚህ ችሎት እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪዎች በሕጉ አግባብ ጥሪ ተደርጎላቸው ባለመቅረባቸው በፅሁፍ መልስ የመስጠት መብታቸው ታልፏል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለጸው ሲሆን ይህ ችሎትም የአመልካችን የሰበር አቤቱታ ለቅሬታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩን በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም ሰበር አጣሪ ችሎቱ ጉዳዩን ለዚህ ችሎት ሲያስቀርብ ከተጨማሪ ማስረጃ አቀራረብ ጋር በተያያዘ ጭብጥ የያዘ ቢሆንም በክርክሩ ሂደት ከተረጋገጡት መሰረታዊ ፍሬ ነገሮች አንጻር ለጉዳዩ እልባት ለመስጠት በጭብጥነት ሊያዝ የሚገባው ነጥብ የስር ፍርድ ቤት የአመልካችን የዳኝነት ጥያቄ ውድቅ ያደረገበት አግባብ የሕግ መሰረት ያለው መሆን ያለመሆኑን የሚመለከት ሁኖ ተገኝቷል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካች በተጠሪዎች ላይ ክስ ሊመሰርት የቻለው ተጠሪዎች የባንኩ ሰራተኛ በመሆን ሲሰሩ በነበረበት ወቅት የተሰጣቸውን ሃላፊነት በማጉደል ከአመልካች ደንበኛ የባንክ ሂሳብ ውስጥ ለክሱ መሰረት የሆነውን ገንዘብ በማውጣት ለግል ጥቅማቸው አውለዋል በሚል ምክንያት ሲሆን ለዚህም ተጠሪዎች በወንጀል የተቀጡ መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ ማቅረቡን፣ የስር ፍርድ ቤትም በተጠሪዎች ላይ የተላለፈ የወንጀል ጥፋተኝነትና የቅጣት ውሳኔን የሚያሳይ

ማስረጃ በተመሳሳይ ጉዳይ የፍትሃ ብሄር ክስ ሲቀርብ ለዚህ ክስ አግባብነት ያለውና ብቃት ያለው ማስረጃ ስለመሆኑ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2149 እና በዚህ ረገድ ይህ ችሎት ከሰጠው አስገዳጅ የህግ ትርጉም መረዳቱን ገልጾ አመልካች ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ገንዘብ ለደንበኛው ገቢ ስለማድረግ የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም፤ ገንዘቡን ገቢ ስለማድረግ የሚያሳይ ማስረጃ እንዲያቀርብ በፍርድ ቤቱ ሲታዘዝም ሊያቀርብ አልቻለም በሚል ምክንያት አመልካች ላይ የደረሰ ጉዳት የለም፤ ገንዘቡ ሊተካለት የሚገባ ባለመብትም ነው ሊባል የሚችልበት አግባብ የለም በሚል ድምዳሜ ክሱን ውድቅ ያደረገው መሆኑን ነው።

በመሰረቱ በወንጀል ጉዳይ የተሰጠ ውሳኔ በዚያው ጉዳይ በፍትሐብሔር በማስረጃነት አግባብነት እና ብቃት የሚኖረው ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ 2149 ድንጋጌ ተቃራኒ ንባብ ያስገነዝበናል። በዚህ ድንጋጌ መሰረት በወንጀል የተሰጠ ውሳኔ በፍትሐብሔር ለቀረበው ክስ በማስረጃነት አግባብነት የሚኖረው በወንጀል ክሱ በወንጀል ፍ/ቤት ተከሳሹ ጥፋተኛ ተብሎ ከተወሰነ ስለመሆኑ እና ለዚህም የሚሰጠው ምክንያት የወንጀል ክስ ማስረጃ አመዛዘን መርህ ከፍትሐብሔር የበለጠ ጠንካራና የማያሻማ ማስረጃ የሚጠይቅ መሆኑ ነው። ወደዚህ ድምዳሜ ለመድረስም በወንጀሉ ጉዳይ የተሰሙት ማስረጃዎችም በፍትሐብሔሩ ጉዳይም የቀረቡና የተሰሙ ሊሆኑ ይገባል። በወንጀሉና በፍትሐብሔር ጉዳይ የተሰሙት ማስረጃዎች የተለያዩ ከሆነ እና በወንጀል ጉዳይ ክስ የቀረበበት ነጥብም ከፍትሐብሔሩ ክስ ጋር ግንኙነት የሌለው ከሆነ በወንጀል ክስ ተጠያቂ መሆን ሁል ጊዜ በፍትሐብሔሩ ክስ ኃላፊነትን የማያስከትል ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2149 ድንጋጌ ይዘት፤ መንፈስና አላማ ያስገነዝበናል። ይህ ስለመሆኑም ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 46386 እና በሌሎች በርካታ መዛግብት በአዋጅ ቁጥር 454/1997 አንቀጽ 2(1) መሰረት በየትኛውም እርከን የሚገኝ ፍ/ቤትን የሚያስገድድ የሕግ ትርጉም ሰጥቶበታል። በመሆኑም የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2149 ድንጋጌ አጠቃላይ ይዘትና መንፈስ የሚያስገነዝበን በወንጀል ጉዳይ የቀረበ ማስረጃ ክብደት ያለው መሆኑ ከተረጋገጠ ለፍትሐብሔሩ ክርክር ብቃት ያለው ማስረጃ መሆኑና በፍትሐብሔር ክብደት ሊሰጠው አይገባም የተባለ ማስረጃ ለወንጀሉ ክስ ሲቀርብ ክብደት የሚሰጥበት አግባብ የሌለ መሆኑን ነው። ከዚህ አንጻር ሲታይ አመልካች ተጠሪዎች ለክርክሩ

ምክንያት የሆነውን ገንዘብ ለግል ጥቅማቸው በማዋላቸው በወንጀል ተከሰው ጥፋተኛ የተባሉ መሆኑን የሚያሳይ ማስረጃ ያቀረበ ሲሆን የስር ፍርድ ቤትም ይህንኑ ማስረጃ ለጉዳዩ አግባብነትና ብቃት ያለው ማስረጃ መሆኑን አምኖበት ያለፈው መሆኑን ከውሳኔው ግልባጭ ተገንዝቦናል። ስለሆነም ተጠሪዎች ከአመልካች ደንበኛ የባንክ ሂሳብ ገንዘብ አውጥተው ለግል ጥቅማቸው ማዋላቸው በሚገባ የተረጋገጠ በመሆኑ ከአመልካች ደንበኛ መብት አንጻር ሲታይ ለክሱ ኃላፊነት ያለባቸው መሆኑ ግልጽ ነው። የሥር ፍርድቤትም ይህንኑ የተቀበለው መሆኑን ከውሳኔው ይዘትና መንፈስ መገንዘብ የምንችለው ጉዳይ ነው።

የስር ፍርድ ቤት የአመልካችን ክስ ውድቅ ያደረገው የአመልካች ደንበኛ ገንዘብ በተጠሪዎች ያላግባብ መወሰዱንና ለግል ጥቅማቸው የዋለ መሆኑን ተቀብሎ አመልካች ገንዘቡን ለደንበኛ ስለመተካቱ የሚያስረዳ ማስረጃ አልቀረበም በሚል አቢይ ምክንያት ነው። በመሆኑም የሕጉ ጥያቄ የሚሆነው አመልካች በተጠሪዎች የተወሰደውንና ለግል ጥቅማቸው የዋለውን የደንበኛውን ገንዘብ ለማስመለስ ክስ ሲያቀርብ ለክሱ መሰረት የሆነውን ገንዘብ ለደንበኛው መክፈሉን ወይም ገቢ ስለማድረግ የሚያሳይ ማስረጃ እንዲያቀርብ በሕጉ የተጣለበት ቅድሚያ ሁኔታ አለ? ወይስ የለም? የሚለው ነው።

በመሰረቱ ባንክ በአደራ የተቀበለውን የደንበኛውን ገንዘብ የመጠበቅ ህጋዊ ግዴታ ያለበት ስለመሆኑ በንግድ ህጉ ከቁጥር 896 እስከ 902 ከተደነገጉት ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። የእነዚህ ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ሲታይ ባንኩና ደንበኛው የአደራ ስምምነት ውል መግባታቸውን በመግለጽ በውሉ ተቃራኒ ስምምነት ከሌለ በቀር ባንኩ በአደራ የተቀበለውን ገንዘብ የመመለስ ግዴታ ያለበት መሆኑን ያመለክታል። በመሆኑም ባንኩ በሕጉ የተጣለበትን ግዴታ የደንበኛውን ገንዘብ የባንክ ስራ የሚጠይቀውን አሰራርና ስርዓት በመከተል መጠበቅና ደንበኛው ገንዘቡን ሲጠይቅም መመለስ ነው። ባንክ ተገቢውን ጥንቃቄ ሳያደርግ ቀርቶ በደንበኛው ገንዘብ ላይ ለሚደርስ ጉዳት ተጠያቂነት የሚኖርበት መሆኑንም ከላይ ከተጠቀሱት ድንጋጌዎቹ መሰረታዊ ይዘትና ዓላማ የምንረዳው ጉዳይ ነው። ባንኩ የደንበኛውን መብትና ጥቅም

ማስከበር የሚገባው ተገቢውን ጥንቃቄ ወይም የተለመደ አሠራር በመከተል ሲሆን ይህም ባልተገባ መንገድ በደንበኛው ገንዘብ ላይ ጉዳት ያደረሱትን ሰዎች በመከላከል፣ ክስ በማቅረብ ጭምር ስለመሆኑ ባንኩ በአዋጅ ቁጥር 592/2000 አንቀፅ 52(1) ከተጣለበት ግዴታና ከላይ ከተጠቀሱት የንግድ ህግ ድንጋጌዎች ትክክለኛ አፈፃፀም የምንረዳው ጉዳይ ነው።

ባንኩ ከህግ ውጪ የተወሰደውን የደንበኛውን ገንዘብ የወሰደ ሰው በተገቢው ጊዜ ክስ አቅርቦ መብቱን ሊያስከበርለት የሚገባ መሆኑን ሕጉ የጣለበት ግዴታ ሲሆን የደንበኛውን ገንዘብ ደንበኛው በሕጉ አግባብ ባለመጠቀሙ ባንኩ ራሱ የሚጠቀመው ሳይሆን ወይም ለዛለለሙ ባንኩ ይዞ የሚጠብቀው ሳይሆን በሕጉ የተመለከተው የጊዜ ገደብ ማለፉ ከተረጋገጠ ለብሔራዊ ባንክ ገቢ የሚያደርገው መሆኑን አዋጅ ቁጥር 592/2000 በግልፅ ያሳያል። ስለሆነም አመልካች የደንበኛውን ገንዘብ የመጠበቅ ሕጋዊ ግዴታ ያለበትና ከሕግ ውጪ የደንበኛውን ገንዘብ ወጪ እንዲሆን ባደረገ ሰው ወይም ደግሞ የአመልካች ሰራተኞች በስራቸው አጋጣሚ ያገኙትን እድል በመጠቀም በባንኩ ገንዘብ ላይ ጉዳት ማድረጋቸው ከተረጋገጠ ደንበኛው ከባንኩ ገንዘቡን የማግኘት መብት በህግ የተጠበቀለት በመሆኑ ባንኩ ደንበኛውን በመተካት ወይም በራሱ ስም ሁኖ የደንበኛውን ገንዘብ ባልተገባ ወይም በወንጀል ተግባር ወጪ አድርጎ ለግል ጥቅሙ በአዋለው ሰው ክስ ቢያቀርብ ባንኩ በቅድሚያ የደንበኛውን ገንዘብ ስለመክፈሉ ወይም በደንበኛው የባንክ አካውንት ገቢ ስለማድረጉ የሚያሳይ ማስረጃ አላቀረበም ተብሎ ክሱ ውድቅ የሚሆንበት የሕግ አግባብ የለም። ምክንያቱም ባንኩ በን/ሕ/ቁጥር 896 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች በሕግ የተጣለበት ግዴታ ያለው ሲሆን ደንበኛው በሕጉ በተመለከተው አግባብ ገንዘቡን የመጠቀም ወይም የማንቀሳቀስ ተግባር ከአቆመም ለብሔራዊ ባንክ የማስተላለፍ ግዴታ ያለበት ስለሆነ ያለግባብ የተወሰደውን የደንበኛውን ገንዘብ አመልካች ባንክ ለራሱ ጥቅም ሊያውል የሚችልበት እድል የለም።

ሲጠቃለልም አመልካች ባንክ ሰራተኞቹ ሁነው የደንበኛውን ገንዘብ በወንጀል ተግባር በወሰዱት ተጠሪዎች ላይ ገንዘቡን ለማስመለስ ያቀረበውን ክስ ተጠሪዎች ስለመውሰዳቸው የሚያሳይ ማስረጃ አቅርቦ እያለና የደንበኛውን ገንዘብ የመጠበቅ

ግዴታና መተካት ደግሞ በሕግ የተጣለበት፣ እንዲሁም ባንኩ የተወሰደውን ገንዘብም ሆነ ቀሪውን የደንበኛውን ገንዘብ ለራሱ ጥቅም ሊያውል የሚችልበት የህግ ማእቀፍ በሌለበት ሁኔታ ባንኩ ለደንበኛው ገንዘቡን ስለመተካቱ የሚያሳይ ማስረጃ እስካላቀረበ ድረስ ጉዳት ደርሶበታል ሊባል የሚችልበት የሕግ አግባብ የለም ተብሎ ክሱን ውድቅ በማድረግ የተሰጠው የበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ከላይ የተጠቀሱትን ድንጋጌዎች እና የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 33 ድንጋጌን መሰረታዊ ይዘትና ዓላማ ያላገናዘበ፣ እንዲሁም ለጉዳዩ ቀጥተኛ አግባብነት የሌለውን የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2162 ድንጋጌን መሰረት ተደርጎ የተሰጠ በመሆኑ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሁኖ ተገኝቷል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 252399 ሕዳር 13 ቀን 2010 ዓ/ም ተሰጥቶ በፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 211978 ሚያዚያ 11 ቀን 2010 ዓ/ም በትእዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 348 (1) መሰረት ተሸሯል።
2. አመልካች በተጠሪዎች ላይ ያቀረበውን ክስ በሕጉ አግባብ ያስረዳ በመሆኑ ተጠሪዎች ለክሱ በአንድነትና በነጠላ ኃላፊ ናቸው። ለክሱ መሰረት የሆነውን ገንዘብ ብር 152,497.41(አንድ መቶ ሃምሳ ሁለት ሺህ አራት መቶ ዘጠና ሰባት ብር ከአርባ አንድ ሳንቲም) ይህ ፍርድ ከተሰጠበት ጊዜ ጀምሮ ገንዘቡ ተከፍሎ እስከሚያልቅ ድረስ ከሚታሰብ ህጋዊ ወለድ(9%) ጋር በአንድነትና በነጠላ እንዲከፍሉ ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ባንኩ የራሱን ይቻል ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ ብለናል።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ዳኞች:- ተክሊት ይመሰል

ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነዓ ቂጣታ

ተሾመ ሸፈራው

ፀሐይ መንክር

አመልካች:- የኢትዮጵያ መድን ድርጅት - አልቀረቡም።

ተጠሪ:- ወ/ሮ መብራቱ ጤናው - አልቀረቡም።

ጣ/ገብ ተጠሪ:- አረብ ኮንትራክተርስ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ በአንድ ክስተት ከሁለት በላይ በሆኑ ሦስተኛ ወገኖች ላይ ጉዳት መድረሱ መድን ሰጪው በመድን ወ.ሉ ላይ ከተመለከተው የኃላፊነት ጣሪያ በላይ እንዲከፍል ምክንያት የሚሆን መሆን አለመሆኑን የሚመለከት ነው።

ክርክሩ የተጀመረው በአሮሚያ ክልል ምዕራብ ጉጂ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ሲሆን፤ ተጠሪ በቀን 10/04/09 ዓ.ም አዘጋጅተው በጣ/ገብ ተጠሪ ላይ ባቀረቡት ክስ ቁጥሩ 3-69511 የሆነው የተከላኸ ተሸከርካሪ ወደ ጎላ ተንሸራትቶ በንብረታቸው ላይ በብር 150,800.00 የሚገመት ጉዳት ያደረሰ መሆኑን ጠቅሰው ተከላኸ ይህንን ገንዘብ እንዲከፍላቸው ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል። ጣ/ገብ ተጠሪ ለቀረበበት ክስ በሰጠው መልስ ጉዳት መድረሱን ሳይክድ፣ የደረሰው ጉዳት ግምቱ የተጋነነ ነው የሚልባቸውን ምክንያቶች በመዘርዘር የተከራከረ ሲሆን፤ አመልካች በክርክሩ ጣልቃ

እንዲገባ በማለትም ጠይቋል። አመልካችም በክርክር ጣልቃ በመግባት፣ በከላሽ የተጠየቀው ጉዳት መጠኑ በባለሙያ ተገምቶ ያልቀረበ መሆኑን፣ እንዲሁም በተመሳሳይ ጉዳይ በሌላ መዝገብ በክርክር ላይ ያሉ መሆኑን እና የኃላፊነት መጠኑ ከብር 100,000.00 ስለማይበልጥ ፍርድ ቤቱ ይህንን ግምት ውስጥ እንዲያስገባ በማለት ተከራክሯል።

ጉዳዩ በመጀመሪያ የቀረበለት የዞኑ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም ከግራ ቀኝ በዚህ መልኩ የቀረበውን ክርክር እና ማስረጃ ከሰማ በኋላ በደረሰው አደጋ ምክንያት በተጠሪ ላይ የደረሰ ጉዳት ብር 130,800.00 ስለመሆኑ መረጋገጡን ጠቅሶ፣ አመልካች በመድን ውሉ በተመለከተው ጣሪያ ልክ ብር 100,000.00 እንዲከፍል፣ ቀሪውን ለዳኝነት የተከፈለውን ገንዘብ ጨምሮ የአሁን ጣ/ገብ ተጠሪ እንዲከፍል በማለት ወስኗል። አመልካች ይህን ውሳኔ ባለመቀበል ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ያቀረበው ይግባኝም ተቀባይነት አላገኘም።

አመልካች በቀን 06/03/2010 ዓ.ም በወኪሉ አማካይነት ባቀረበው አራት ገጽ የሰበር አቤቱታ በግራ ቀኝ መካከል በተደረገው የመድን ውል መሠረት አመልካች በአንድ ክስተት በሦስተኛ ወገን ላይ ለደረሰ ጉዳት ለመክፈል የገባው ግዴታ እስከ ብር 100,000.00 ብቻ መሆኑን፣ በተመሳሳይ አደጋ ምክንያት ንብረትነቱ የአቶ አርአያ ገ/መድህን የሆነው የሰ/ቁጥሩ 1-33616 በሆነው ባጃጅ ተሽከርካሪ ላይ ጉዳት መድረሱን ተከትሎ በመ/ቁጥር 00044 ላይ ክስ ቀርቦ አመልካች ብር 54,951.00 እንዲከፍል መወሰኑን፣ ይህም አመልካች በአንድ ክስተት ሊከፍል ከሚገባው ጣሪያ በላይ ብር 54,951.00 እንዲከፍል መደረጉን የሚያሳይ በመሆኑ የስር ፍርድ ቤት ይህንን ግምት ውስጥ እንዲያስገባ አመልካች ያቀረበውን ክርክር ወድቅ በማድረግ አመልካች መክፈል ከሚገባው በላይ እንዲከፍል የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው በማለት ታርሞ ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል። አቤቱታው ተመርምሮም አመልካች በመድን ውሉ ከተመለከተው ጣሪያ በላይ እንዲከፍል የመወሰኑን አግባብነት ግራ ቀኝ በተገኙበት ለመመርመር ሲባል ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ በተደረገላቸው ጥሪ መሠረት ቀርበው ግራ ቀኝ ክርክራቸውን በጽሑፍ ተለዋወጠዋል። በዚህ መነሻነት መዝገቡ ከተመረመረ በኋላ፣ በስር ተከላሽ የነበረው በዚህ ችሎት ተጠሪ ሆኖ ጣልቃ እንዲገባ

ማድረግ አስፈላጊ ሆኖ በመገኘቱ በተደረገለት ጥሪ መሠረት ጣ/ገብ ተጠሪ በቀን 24/01/2011 ዓ.ም ተዘጋጅቶ በቀረበ መልስ በዚህ ችሎት በሚደረግ ክርክር ጣልቃ እንዲገባ የተደረገበት አግባብ ኢ-ስነስርዓታዊ መሆኑን፣ እንዲሁም የአመልካችን የኃላፊነት መጠን በተመለከተ በስር ፍርድ ቤት የተሰጠ ወሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት አለመሆኑን ጠቅሶ ተከራክሯል።

ከስር ጀምሮ የክርክሩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ሲታይ ከፍ ሲል የተመለከተውን ሲመስል፣ ይህ ችሎትም መዝገቡን ለማስቀረብ የተያዘውን ጭብጥ፣ ከግራ ቀኝ ክርክር እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መዝገቡን እንደሚከተለው መርምሮታል።

አመልካች ለዚህ ችሎት ባቀረበው የሰበር አቤቱታ አጥብቆ የሚከራከረው በጣ/ገብ ተጠሪ ተሽከርካሪ ምክንያት በአንድ ጊዜ የሚደርስ አደጋ ከሁለት እና ሁለት በላይ ሠዎች ላይ ጉዳት ቢደርስም የኃላፊነቱ መጠን ከብር 100,000.00 ሊበልጥ እንደማይገባ፣ ይሁንና በተሽከርካሪው አማካይነት በተፈጠረ አደጋ ምክንያት ከተጠሪ ሌላ በሦስተኛ ወገን ላይ ለደረሰ ጉዳት ተከስሶ ብር 54,591.00 እንዲከፍል መደረጉን እና ይህም ለተጠሪ እንዲከፈል ከተወሰነው የገንዘብ መጠን ጋር ሲደመር የአመልካችን ኃላፊነት በመድን ወሎ ከተመለከተው በላይ ብር 154,951.00 የሚያደርስ መሆኑን ነው። ያስቀርባል የተባለውም ይህንን ለማጣራት ነው። በመሆኑም በዚህ መዝገብ ላይ የሚሰጥ ወሳኔ በጣ/ገብ ተጠሪ መብት ላይ አሉታዊ ወይም አዎንታዊ ውጤት ሊያስከትል ይችላል። ይህንን ግምት ወስኖ በማስገባት አመልካች ጣ/ገብ ተጠሪን ተጠሪ ማድረግ ሲገባው አላደረገም። ይህ በመሆኑም ጣ/ገብ ተጠሪ በዚህ ችሎት እየተደረገ ባለው ክርክር በተጠሪነት እንዲቀርብ መደረጉ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንቀጽ 40(5) መሠረት በአግባቡ በመሆኑ ጣ/ገብ ተጠሪ በዚህ ችሎት በተጠሪነት መጠራቱ ከስነ ስርዓት ውጪ መሆኑን በመግለጽ የሚያቀርበው ክርክር ተቀባይነት ያለው አይደለም።

ወደ ዋናው ጉዳይ ስንመለከት ከላይ እንደተገለጸው በግራ ቀኝ መካከል በቀን 24/03/2008 ዓ.ም በተደረገ የሦስተኛ ወገን መድን ውል በፊደል “ሰ” ለንብረት ጉዳት ካሳ በሚል በተመለከተው ርዕስ ስር በአንድ ክስተት በሦስተኛ ወገን ላይ ለደረሰ የንብረት ጉዳት ካሳ የአመልካች ኃላፊነት እስከ ብር 100,000.00 ስለመሆኑ በግልጽ

ተመልክቷል። በጣ/ገብ ተጠሪ ተሽከርካሪ በተፈጠረው አደጋ ምክንያት በተጠሪ ንብረት ላይ በብር 130,800.00 የሚገመት ጉዳት የደረሰ ሲሆን፤ በተመሳሳይ አደጋ በአቶ አርአያ ገ/ማርያም የባጃጅ ተሽከርካሪ ላይ መድረሱን ተከትሎ በጉጂ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 00044 ላይ ክርክር ተደርጎ ፍርድ ቤቱ በአደጋው ምክንያት በባጃጁ ላይ ለደረሰ ጉዳት ብር 54,951.00 አመልካች እንዲከፍል መወሰኑን እና በወሳኔው መሠረትም የተፈጸመ ስለመሆኑ ከግራ ቀኝ ክርክር ለመረዳት ተችሏል። ይሁንና ይህ መሆኑ የአመልካችን የኃላፊነት ጣሪያ ከፍ ሲል በተመለከተው አግባብ በግራ ቀኝ መካከል በተደረገ የመድን ወል ከተመለከተው ክብር 100,000.00 በላይ ሊያደርግ አይችልም። ስለሆነም የስር የጉጂ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አመልካች ለተጠሪ ሊከፍል የሚገባውን የካሳ መጠን ሲወስን ይህንን ግምት ወስጥ ማስገባት ነበረበት። ፍርድ ቤቱ ይህን ባለማድረግ በአንድ በኩል አመልካች ለአቶ አርአያ ገ/መድህን 54,951.00 እንዲከፍል ወስኖ እያለ በሌላ በኩል ለተጠሪም ብር 100000.00 እንዲከፍል በማድረግ የአመልካችን የኃላፊነት መጠን እስከ ብር 154,951.00 ሊያደርስ የሚችል ወሳኔ መስጠቱ በግራ ቀኝ መካከል የተደረገውን የመድን ወል እንዲሁም የኢንሹራንስ ሰጪው ግዴታ የኃላፊነት መጠን በመድን ወሉ ላይ ከተመለከተው መብለጥ እንደሌለበት በንግድ ህጉ አንቀጽ 665(2) ስር የተመለከተውን ድንጋጌ ያላገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው ብለናል። ተከታዩ ተወስኗል።

ወሳኔ

1. በጉጂ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 00043 በቀን 24/09/2009 ዓ.ም ተሰጥቶ በኦሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 260035 በቀን 14/02/2010 ዓ.ም በዋለው ችሎት በትዕዛዝ የፀናዉ ወሳኔ በፍ/ሥ/ሥርዓት ህጉ አንጻ 348(1) መሠረት ተሻሻሏል።
2. አመልካች በሌላ መዘገብ ላይ በተሰጠው ወሳኔ መሠረት ለአቶ አርአያ ገ/መድህን የከፈለው ብር 54,951.00 ተቀንሶ፤ አመልካች ለተጠሪ ብር 45,049.00 (አርባ አምስት ሺህ አርባ ዘጠኝ ብር) ሊከፍል ይገባል ተብሏል።

3. ጣ/ገብ ተጠሪ በስር ፍርድ ቤት ለተጠሪ ሊከፍል ይገባል ተብሎ በተወሰነው ላይ ብር 54,951.00 ተጨምሮ ብር 85,751.00 (ሰማኒያ አምስት ሺህ ሰባት መቶ ሀምሳ አንድ ብር) ለተጠሪ ይክፈል ብለናል።
4. የዳኝነት እና ኪሳራ ክፍያን በተመለከተ በስር ፍርድ ቤት የተሰጠ የውሳኔ ክፍል አልተነሳም።
5. በአጣሪ ችሎት ተሰጥቶ የነበረው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
6. በዚህ ችሎት የተደረገው ክርክር ያስከተለውን ወጪ እና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሰ/ኔ

ዳኞች:- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ፈይሳ ወርቁ

ጳውሎስ ኦርሺሶ

አመልካች:- ሚሲስ ሲያዎ ዶንግ - ጠበቃ ሃፍቶም ከሰተ - ቀረቡ

ተጠሪዎች:- 1. ሚስተር ዶንግዩ ቸን

2. አቢስንያ ቴክኖሎጂ አዳፕቲቭን ሴንተር ኃ/የተ/የግ/ማህበር } ጠበቃ

አብዱራህማን አልአቂብ- ቀረቡ:

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው። ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ነው። በሥር ፍርድ ቤት የአሁን ተጠሪዎች ከሳሾች አመልካች ደግሞ ተከላሽ በመሆን ተከራክረዋል። የተጠሪዎች ክስ ይዘትም አመልካች በሁዋ ኢ ስሜንት የተወሰነ የግል ማህበር ውስጥ ስራ አስኪያጅ ሲሆኑ የተሾሙት ለአራት ዓመታት በመሆኑ፤ ምንም ዓይነት የባለአክሲዮኖች ስብሰባ ጠርተው የማያውቁ በመሆናቸው፤ ዓመታዊ

የሒሳብ ሪፖርትም ሆነ የትርፍ ክፍፍል ተደርጎ የማያውቅ በመሆኑ፤ ሽያጭ እየደበቁና ግብር እየሰወሩ በገቢ ሰብሳቢ ቢሮ ድርጅቱ እንዲቀጣ ያደረጉ በመሆናቸው ከስራ አስኪያጅነታቸው ይሻርልን፤ የድርጅቱ ሒሳብና ሁኔታ ኦዲት እንዲደረግልን በማለት ክስ አቅርበዋል።

የስር ተከላሽ የነበሩት አመልካች በሰጡት መልስ የድርጅቱ ባለአክሲዮኖች በ03/10/2001፤ 20/07/2002 እና በ23/11/2003 ዓ.ም በተደረጉ ውሳኔዎች ማህበሩ የማቋቋም ውሳኔዎች ተሻሽሏል፤ 2ኛ ተጠሪ ምንም ገንዘብ አላወጣም፤ ስራ አስኪያጅ የማንሳት ጉዳይ በባለአክሲዮኖች ስብሰባ ላይ አብላጫ ድምፅ ድጋፍ ሳያገኝ በመቅረቱ ያልተተካ በመሆኑ በፍርድ ቤት ሊወሰን የሚችል አይደለም፤ በመመስረቻ ጽሁፍና በመተዳደሪያ ደንቡ መሰረት ስብሰባ የመጥራት ኃላፊነት የሁሉም ባለአክሲዮኖች ግዴታ ነው፤ አመልካች ስብሰባ ተጠርተው ቀርተው አያቁም፤ ስብሰባውም እ.ኤ.አ ዲሴምበር 27 ቀን 2014 እና ጃንዋሪ 20 ቀን ተደርጓል፤ የሁሉም በጀት ዓመት ሒሳብ ተደርጓል፤ ትርፍ ክፍፍል ተደርጎ ተጠሪዎች ገንዘብ ወስደዋል፤ ከስራ አስኪያጅነት ሊያስነሳ የሚችል ጥፋት አልሰራሁም፤ የድርጅቱ ሒሳብ በየዓመቱ ኦዲት ተደርጎ ግብር የሚከፈል ሁኖ እያለ በ3ኛ ወገን የሚመረመርበት ምክንያት የለም በማለት መልስ ካቀረቡ በኋላ ድርጅቱ በስድሳ ሚልዮን ቢቋቋም አመልካችና 1ኛ ተጠሪ እያንዳንዳችን 45% ድርሻ ሲኖረን 2ኛ ተጠሪ ደግሞ 10% ድርሻ ነበራቸው። አመልካችና ተጠሪዎች ባደረገው ስምምነት ከ14 ሚልዮን በላይ መዋጮ ያዋጣሁ ቢሆንም ተጠሪዎች መዋጮ ያልከፈሉ በመሆናቸው በተለያዩ ጊዜ በተደረጉ ስምምነቶች መዋጮው እንዲከፍሉ /ሌላ ግለሰብ እንዲከፍላቸው ጭምር/ የተስማማ ቢሆንም ምንም ዓይነት መዋጮ አዋጥተው የማያውቁ በመሆናቸው እ.ኤ.አ ጃንዋሪ 22 ቀን 2015 ከተደረገው ስብሰባ ጀምሮ የሒሳብ ሪፖርት ፀድቆ ትርፍ ክፍፍል እንዲደረግ በተያዘው አጀንዳም ምንም ስምምነት መድረስ አልቻለም በስራ አስኪያጅ ይነሳ ጉዳይ ከፍተኛ አለመግባባት ተፈጥሯል፤ በውጭ ኦዲተር የተሰራውን የማህበሩ ሒሳብ ተጠሪዎች ለማጽደቅ እምቢተኛ ሁኗል፤ ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ መነሻነትም የማህበሩ ህልውና አደጋ ላይ ወድቋል፤ በአጠቃላይ በመዋጮ፤ ስራ አስኪያጅ ሹመት፤ ትርፍ ክፍፍል፤ በኦዲት ሪፖርትና የማህበሩ አመራር ዙሪያ በአባላት መካካል አለመግባባት እና ብርቱ ጭቅጭቅ የተፈጠረ በመሆኑ ማህበሩ እንዲፈርስ እና ንብረት አጣሪ እንዲሾም የተከላሽ ከላሽነት አቅርበው

ተጠሪዎች በበኩላቸው ማህበሩ ሊፍርስ አይገባውም የሚል መልስ ሰጥቷል። ጉዳዩን በመጀመሪያ የተመለከተው ፍርድ ቤትም የቀረበው መቃወሚያ ውድቅ በማድረግ በፍሬ ነገሩ ላይ የግራ ቀኙ ክርክር ከሰማና ማስረጃ ከመዘነ በኋላ ማህበሩ ሊፍርስ ይገባል? ወይስ አይገባም? የሚለውን ጭብጥ በማስቀደም የተፈጠረው ግጭት መሰረታዊ ግጭት አይደለም፤ አንዱ ማህበርተኛ በወሰነው ወይም በሰራው ሌላው ደስተኛ ወይም ተጠቃሚ ካለመሆኑ የተነሳ አለመግባባት ነው፤ ማፍረስ የመጨረሻ መፍትሔ ነው፤ የተጠቀሱ ምክንያቶች አለመግባባት እና ብርቱ ጭቅጭቅ ፈጥሯል የሚባሉ አይደሉም በማለት ማህበሩ ሊፍርስ አይገባውም፤ በመቀጠል አመልካች ከተሾሙ አንስቶ 4 ዓመት ያለፈባቸው በመሆኑ፤ ድርጅቱ እንዳልተቀጣ ቢገልጹም የተወሰነ ገንዘብ እንደከፈለ ማመናቸው፤ በየዓመቱ ስበሰባ እየጠሩ የሒሳብ እና የስራ ሪፖርት ያቀረቡ ስለመሆናቸው ያቀረቡት ክርክር የለም በማለት ክስራ አስኪያጅነታቸው ሊነሱ ይገባል በማለት ወስኖ የድርጅቱ ሁኔታና ሒሳብ ከተመሰረተበት ጊዜ አንስቶ በኦዲተር እንዲጣራ ሲል የሰጠው ውሳኔ በመቃወም አመልካች ይግባኛቸው ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ተቀባይነት ሳያገኝ በፍ/ብ/ስ/ህ/ቁ.337 መሰረት በትእዛዝ ሰርዞታል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበውም ይህንኑ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። አመልካች የካቲት 13 ቀን 2010 ዓ.ም በፃፉት አቤቱታ የስር ፍርድ ቤቶች ውሳኔ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስሕተት ተፈጽሟል የሚሉባቸውን ምክንያቶችን ዘርዝረው አቅርበዋል። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ በመደረጉ ተጠሪዎች መልስ እንዲሰጡበት በታዘዘው መሰረት ሚያዝያ 25 ቀን 2010 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርበዋል። አመልካችም አቤቱታቸው በማጠናከር የመልስ መልስ በመስጠት ተከራክረዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ እና የክርክሩ ይዘት ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት መሆን አለመሆኑን ለክርክሩ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር መርምረናል። ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ተጠሪዎች ባቀረቡት ክስ አመልካች ከስራ አስኪያጅነት ኃላፊነታቸው እንዲነሱ ያቀረቡት መሰረት በማድረግ የማህበሩ መመስረቻ ጽሁፍ አንቀጽ 10.4 መሰረት ከአራት ዓመት በኋላ ሌላ ስራ አስኪያጅ እንደሚመረጥ የተመለከተ መሆኑን በመግለጽ የስር ፍርድ ቤቶች

የደረሱበት ድምዳሜ ከመሆኑም በላይ በአጣሪው ችሎትም በጭብጥነት ያልተያዘ ከመሆኑ አንፃር አመልካች ስራ አስኪያጅ እንዲመረጥ የተሰጠ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ያቀረቡት አቤቱታ ተቀባይነት ያለው ሁኖ አልተገኘም። በሌላ በኩል አመልካች አጥብቀው የሚከራከሩበት ጉዳይ በማህበሩ አባላት መካከል ብርቱ ጭቅጭቅ ተፈጥሮ እያለ ማህበሩ ሊፍርስ አይገባም በማለት የስር ፍርድ ቤቶች የደረሱበት ድምዳሜ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ስለሆነ ሊታረም ይገባል የሚል ሲሆን ተጠሪዎች በበኩላቸው የአመልካችን የማህበሩ ይፍረስ ጥያቄ እና ምክንያት በንግድ ህጉ አንድ ማህበር ስለሚፈረስበት ሁኔታ ከተደነገጉት አንቀጽ 217 እና 218 ጋር በአግባቡ አገናዝበው የሰጡት ውሳኔ እና አተረጓጎም ምንም አይነት የህግ ስህተት የሌለበት ስለሆነ ሊጸና ይገባል በማለት ተከራክረዋል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው አመልካቿ ምክንያታቸውን በዝርዝር በመግለጽ ሂሳቡ ተጣርቶ ማህበሩ እንዲፈረስ እንዲወሰን የተከላከሉ ከላሽነት ክስ አቅርበዋል። በቀረበው የዳኝነት ጥያቄ በግራ ቀኝ መካከል ዝርዝር ክርክር ከተደረገ በኋላ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ማህበሩን ለማፍረስ የሚያስችል በቂና ሕጋዊ ምክንያት ያልተገኘ መሆኑን እንዲሁም የንግድ ማህበሮች መቋቋምና በተለያዩ የንግድ፣ የኢኮኖሚ ስራዎች ላይ መሰማራት፣ ለአንድ ሀገር የኢኮኖሚ እድገትና እንቅስቃሴ ወሳኝ የሆነ ሚና ያላቸው ሲሆን የሀገራት ኢኮኖሚ እድገትም ከንግድ ማህበሮች መቋቋም ጋር የተያያዘ ነው። በመሆኑም የንግድ ማህበሮች መቋቋም፣ መስፋፋት ብሎም መፍረስ ከማህበርተኞች መብትና ጥቅም አልፎ በሶስተኛ ወገኖች /ሰራተኞች፣ ከማህበሩ ጋር የውል ግዴታ በሚገቡ ሰዎች በገንዘብ ጠያቂዎች ወዘተ./ መብትና ጥቅም ላይ እንዲሁም በአጠቃላይ የሀገር ኢኮኖሚ እድገትና እንቅስቃሴ ላይ አሉታዊ ውጤት የሚያስከትል በመሆኑ የንግድ ማህበራት ጉዳይ በተለይም የንግድ ማህበራት መፍረስ ጉዳይ በአግባቡ እና በጥንቃቄ ሊታይ የሚገባው ጉዳይ መሆኑን ገልጾ አመልካቿን ጥያቄ በቀን 15/02/2010 ዓ.ም. በዋለው ችሎት በተሰጠ ውሳኔ ውድቅ አድርጓል። ይግባኝ ሰሚው ከፍተኛ ፍርድ ቤት የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ውሳኔን በማጽናት በቀን 29/05/2010 ዓ.ም. በዋለው ችሎት ትእዛዝ ሰጥቷል።

በመሰረቱ የንግድ ማህበሮች ከተቋቋሙ በኋላ እንደየአግባብነቱ በማህበርተኞቹ ስምምነት፣ በሕግ በተመለከተው ምክንያትና በፍርድ ቤት ውሳኔ ሊፈረሱ የሚችሉ

ሲሆን የንግድ ሕጉ ለሁሉም ማህበሮች ተፈጻሚነት ያላቸው የማፍረሻ ምክንያት ያስቀመጠ ከመሆኑ በተጨማሪ እያንዳንዱ ንግድ ማህበር ካለው የተለየ ባህሪ አኳያ ለየማህበራቱ ተፈጻሚ የሚሆን ተጨማሪ የማፍረሻ ምክንያቶች አካላት ይዟል። በንግድ ሕጉ ስለ ንግድ ማህበሮች በጠቅላላው በሚናገረው ክፍል የሚገኘው ቁጥር 217 ማህበር በሕግ ወይም በስምምነት ሊፈርስ የሚችልበትን ቁጥር 218 ደግሞ በፍርድ ቤት አማካኝነት የሚፈርስበትን ምክንያቶች ያመለክታሉ። ማህበሩ የተቋቋመበትን ጉዳይ ከፈፀመ ወይም ለመፈፀም ባልቻለ ጊዜ፣ የንግድ ማህበሩ ፀንቶ የሚቆይበት ዘመን ከመድረሱ በፊት ማህበርተኞቹ ማህበሩ እንዲፈርስ ተስማምተው ከወሰኑ፣ ማህበርተኞቹ ማህበሩ እንዲቀጥል ካልተስማሙ በቀር ማህበሩ የተቋቋመበት ዘመን ሲያበቃ ማህበሩ ሊፈርስ ይችላል። ማህበሩ የሚቆይበት ዘመን ከመድረሱ በፊት ትክክለኛ ምክንያቶች ኖረውት ከማህበርተኞቹ አንዱ ጥያቄ ሲያቀርብ በፍርድ ቤት ውሳኔ ሊፈርስ የሚችል ሲሆን ከማህበርተኞቹ አንዱ ተግባሩን (ግዴታዎቹን) ከመፈፀም በብዙ ማስተንገል፣ በአካል ጉድለት ወይም በማይደን ህመም ምክንያት ወይም በማንኛውም ሌላ ምክንያት የማህበሩን ስራ ለመስራት አለመቻሉ፣ በማህበርተኞቹ መካከል ብርቱ ጭቅጭቅና አለመስማማት መፈጠሩ እንደትክክለኛ ምክንያት ሊወሰዱ እንደሚችሉ የንግድ ህግ ቁጥር 218 (2) ድንጋጌ ያመለክታል። ድንጋጌው "ብርቱ ጭቅጭቅና አለመስማማት" የሚለው ሐረግ ምን እንደሚያመለክት የሚያስቀምጠው ግልፅ መመዘኛ የሌለ ቢሆንም ሐረጉ ማህበሩ ከተቋቋመበት መሰረታዊ አላማና ከማህበርተኞቹ አብሮ የመስራት አጠቃላይ ሁኔታ አንጻር ታይቶ ሊተርጎም የሚችል መሆኑ የሚታመን ነው። ስለሆነም ብርቱ ጭቅጭቅ ሲባል በማህበርተኞቹ መካከል ያለ ማንኛውም አለመግባባት ሳይሆን ማህበርተኞች አብረው ለመስራት የማያስችላቸው ወይም ማህበሩ የተቋቋመበትን አላማ ለማሳካት የማያስችለው እና ለስራው አስፈላጊ ከሆነ ጉዳይ ጋር የተገናኘ መሰረታዊ ግጭትና አለመግባባት መኖሩን የሚያመለክት ነው ተብሎ የሚወሰድ መሆኑ ይታመናል። ሐረጉ በዚህ አግባብ መተርጎም ያለበት ካልሆነ ማህበራት ተገቢው የሕግ ጥበቃ ተደርጎላቸው ለአገር ኢኮኖሚ የሚያበረክቱት ሚና የጎላ አይሆንም። በሌላ አገላለፅ ሐረጉ ማህበሩ ተገቢውን ስራ ለማከናወን የሚያስችል ሁኔታ ውስጥ መኖሩን በሚያሳይ መልኩ ካልተተረጎመ ማህበራት ተገቢ ባልሆኑ ምክንያቶች ሁሉ እንዲፈርሱ

የማድረግ አጋጣሚን ሁሉ ሊፈጥር የሚችል ነው። ይህ ደግሞ የሕገ መሰረታዊ ዓላማ ያለመሆኑ ይታመናል።

ሌላው በተጠቃሹ ድንጋጌ ስር የተጠቀሱት የማህበር ማፍረሻ ምክንያቶች ተዘርዝረው የተጠቀሱ ሳይሆን አመልካች በመሆናቸው በተለይ “ትክክለኛ ምክንያት” የሚለው የድንጋጌው ሃረግ ሰፊና ትርጉም የሚያሻው በመሆኑ በስራ አስኪያጆቹ ግዙፍ ጥፋት ሲፈፀም፣ ስራው የሚጠይቀው ቅን ልቦና ሲጠፋ፣ የማህበሩ ገንዘብ ለግል ጥቅም ሲውል፣ ለማህበሩ ገቢ መሆን የሚገባው ገንዘብ አለማድረግን የመሰሉት ምክንያቶች ከተከሰቱና የተፈጠረው ችግርም ማህበሩን ከማፍረስ ውጪ በሌላ ሁኔታ ወይም አግባብ መፍትሔ የማያገኝ መሆኑን ፍርድ ቤቱን የሚያሳምን ከሆነ ማህበሩ ሊፈርስ የሚችልበትን አግባብ የሚያሳዩ ናቸው ተብሎ ሊወሰዱ የሚችሉ ምክንያቶች ናቸው። የተወሰነ አላፊነት ያለው የግል ማህበር የሚፈርስባቸው ምክንያቶችም በንግድ ሕገ በቁጥር 542 ስር ተመልክቷል። ስለሆነም ፍርድ ቤቱ እንደየ ጉዳዮቹ አግባብነት የሚቀርበውን ምክንያት መከሰቱን በማስረጃ ማረጋገጥና ስለመከሰቱ ከተረጋጋጠ ደግሞ የምክንያቱን በቂነት በአግባቡ ሊመረምር የሚገባው ነው።

በተያዘው ጉዳይ በአመልካች ማህበሩ ሊፈርስ ይገባል በማለት የጠየቁት አባላት የአክሲዮን መዋጮ አልከፈሉም፣ ለማህበሩ ሊዋጣ የሚገባውን ገንዘብ በተመለከተ በተለያዩ ጊዜ ስምምነት ላይ የተደረሰ ቢሆንም አባላቱ በስምምነቱ መሰረት መዋጮ አልከፈሉም፣ የከሳሽ ተከሳሽ ማህበሩ ያላቸውን 55% አብላጫ ድምጽ በመጠቀም ከተከሳሽ ከሳሽ የተለየ አቋም ስለሚይዙ ማህበርተኞች መስማማት የማንችልበት ደረጃ ላይ ደርሰናል፤ አመልካች ስራ አስኪያጅ እንዲሻር እና በፍርድ ቤት ክስ በማቅረባቸው ምክንያት ድርጅቱ አደጋ ላይ ወድቋል። በአጠቃላይ በማህበሩ አስተዳደር እና አካሄድ ዙሪያ በአባላት መካከል አለመግባባት እና ብርቱ ጭቅጭቅ ተፈጥሯል የሚሉ ምክንያቶችን መሆናቸው የስር ውሳኔ ግልባጭ ያመለክታል። እንደሚታየው እነዚህ ምክንያቶች ማህበሩን ለማፍረስ የሚያስችሉ በቂና ሕጋዊ ምክንያቶች ተደርገው ሊወሰዱ የሚችሉ አይደሉም። በአመልካች የተነሱ ምክንያቶችም ከማህበሩ መፍረስ በመለስ ባሉ እርምጃዎች እልባት ማግኘት የሚችሉ ጉዳዮች ናቸው። የማህበሩ ሕልውና እንዲቀጥል መደረግ የሚገባው ከመሆኑ በቀር ማህበሩ ሊፈርስ ይገባል በማለት አመልካች ያቀረቡት ጥያቄ ተቀባይነት ያለው ሆኖ አልተገኘም።

ሲጠቃለል አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ባለመገኘቱ የሚከተለው ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት በመ/ቁ.225884 ጥቅምት 15 ቀን 2010 ዓ.ም ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት በመ/ቁ.205876 ጥር 29 ቀን 2010 ዓ.ም በትእዛዝ የጸናው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ፀንቷል።
2. በዚህ ችሎት ለተደረገው ወጭ እና ኪሳራ የግራ ቀኙን ተከራካሪ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዘገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ካ/የ